

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „.—

Negyedévre 2 „.—

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A pesti izr. hitközség új kórháza. Irta: dr. Böke Gyula, egyetemi tanár. — Zsidó magyar művészek (Tár-
czaczik.) Szerkesztő: Felek Sándor. — Az akadémiai választások. — A bécsi antiszemita közseg-
tanácsok. — A szabadkőmivesség Magyarországon és a zsidók. (Folytatás.) — A türelmességről. Humanisztikus
tanulmány, Vészi Józseftől. — A mit Reich Ignác eltitkolt. — „A házaló és fia.” Eredeti beszély Viola
Mikstól. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

A pesti izr. hitközség új kórháza.

A befejezéshez közeledő hitközségi új kórház méltánylása csak akkor lehetséges, ha a mostani kórházat és egyáltalában más nagyobb zsidó hitközségekben létező hasonló zsidó intézetet ismerjük, ha azoknak létezését visszavezetjük az emberszeretet elveit fennen hirdető és parancsoló zsidó vallás hatalmára, melynek következtében hívei a jótékonyság terén mindig és mindenütt kimagaslanak.

Ezen jótékonyság nem csupán hitfelekezeti; kiterjed az minden szegényre és nyomorultra, tagadni azonban nem lehet, hogy a jótékonyság hathatós kapocs felekezeti irányban, hogy az tartotta össze mindig és mindenütt a zsidókat, és hogy az új kórház is ennek köszönheti létrejöttét, azt legjobban tanúsítja a létesítésére gyűjtött pénzüsszeg.

A zsidó szív a jótékonyság elveiért még mindig melegen érez; ezt a pesti izr. hitközség számos tagja ez alkalommal is tanúsította, és remélhető, hogy még számosan fognak hozzájárulni adományaikkal az élénk tűzött nagy humanisztikus cél eléréséhez. Ott, hol máris azon rendkívüli eredmény tűnik fel, hogy 50 frttól 6000 frtig terjedő adományokból 300.000 frtnyi összeg gyűlt össze, kétkedni nem lehet, hogy még sok jószívű emberbarát fog hozzájárulni és bármilyen összeggel is azokhoz szegődni. kik a jótékonyság ezen oltárát emelték. Talán jobb módú hitsorsosaink a vidéken, vagy egyes hitközségek sem fognak elzárkózni és ők is hozzá fognak járulni, hogy a hitközség ezen jótékony intézete létre-

jöhessen és fentartathassék; mert a vidéki hitközségek tagjai vajmi gyakran szorúlnak a pesti izr. hitközség jótékonyságára, midőn mint betegek a fővárosba jönnek hirneves orvosok segítségét igénybe veendőik.

Mily jótétemény, mily jóleső vigasz, midőn a szegény, testi bajoktól gyötrött beteg kórházunkban a legavatottabb gyógykezelésben, szeretetteljes bánásmódban és jó ellátásban részesül, midőn a zsidó vallás vigaszával egészen úgy érezheti magát, mint a családi körében tartózkodnék, midőn nem kell töprenkednie azon, ki fogja betegségének költségeit tedezni; vajjon illetőségi helye, vagy vagyonosabb rokonai, vagy a hatóság nem fogják-e csekély vagyonát igénybe venni, amint ezen eljárás közkórházakban ápolott betegek tekintetében gyakorlatban van.

A felekezeti kórház számol azzal a valódi emberi érzéssel, illetve vágygyal, hogy betegsége idejében mindenkinek a maga hitfelei közt kíván lenni. A szájalomra s könyörületre méltó szegény betegektől ezen kívánságot megtagadni igen nehéz és valóban minden nagyobb zsidó hitközségben találunk a hitközség nagyságához és tagjainak vagyonosságához mérten berendezett zsidó kórházat.

A hozzánk legközelebb álló bécsi hitközséget akarom itt összehasonlítás végett felhozni. Bécsben ugyanis Rothschild épített szép kórházat, melyet a zsidó hitközség tetemes anyagi áldozatokkal tart fenn; az 1887. évről szóló ki-mutatás úgy a bécsi, mint a pesti hitközség jótékonyságát legjobban fogja feltüntetni.

Humanitásuk mérvéről áttekintést nyujta-

nak az ide iktatott adatok, melyek a két hitközség működésére nézve összehasonlítást engednek:

A bécsi izr. hitközség kórháza:		A pesti izr. hitközség kórháza:	
1887-ben		1887-ben	
Ápoltatott	1090 beteg	Ápoltatott	827 beteg
Ápolási díj befolyt	5.394 frt 38 kr.		5.998 frt 06 kr.
Fentartási költség	44.975 frt 45 kr.		20.155 frt 05 kr.
Kamat ágy-alapítványokból	18.782 frt — kr.		3.633 frt 33 kr.
A hitközség járuléka	19.501 frt 56 kr.		1.865 frt 92 kr.
		A Chevra kadisa járuléka	7463 frt 67 kr
Ápolási nap volt	26.536		16.101
Egy beteg feküdt	44—45 napig		19—20 napig
Egy beteg került naponta	1 frt 70 krba		1 frt 25 krba
Egy betegre az összes kiadásból esik	41 frt 23 kr.		24 frt 37 kr.
Szegények ingyen gyógykezelési ápolási napjainak száma	21.142		10.103
Bejáró beteg volt	1890		8941

A pesti izr. hitközség kórházában gyógykezelt beteg közül 153 volt budapesti születésű, 452 ugyan a fővárosban lakott, de másutt született, 222 beteg azonban vidékről jött a kórházba segílyt keresendő.

Ezen adatokból látható hogy a pesti izr. hitközség a bécsihez képest bizonyos tekintetben visszamaradt; mostani kórháza ugyanis, mely

1841-ben épült, lehetetlenné tett minden haladást. A hitközség előljárósága tudatával birt annak, hogy kórházában igen sokszor hely szüke miatt betegeket visszautasítani kellett; tudta jól, hogy régi kórháza nincs úgy berendezve és felszerelve, amint ezt az egészségügyi újabb vívmányok követelik és amint azt jótékonyági elvénél fogva szerette volna, hogy legyen.

Ezen elmaradottságon már régen óhajtott segíteni, azonban mindig visszariadt a nagy áldozatoktól, melyek természetesen ily intézet nagyobbításával és javításával járnak, halogatta szép terveinek kivitelét, azon reményben, hogy jobb idők beköszöntésével azokat majd megvalósíthatja

Az események ezen várakozást a jelenlegi kórház épületre nézve lehetetlenné tették. A mennyiben a mostani kórháznak kertje a Teréz-körút megnyitásával ki lett sajátítva és különben is kórházunk környezete és szűk helye kényszerüleg követelték annak felhagyását.

A hitközség előljárósága új kórház építésénél nem tehetette, hogy a régit egyszerűen hasonló épülettel helyettesítse. A hitközségnek, nagyságához s az országban elfoglalt morális posztíójához mérve kellett új kórházát megteremtenie. Döntött elhatározásán, hogy hosszú időre szándékolt a hiveket ily intézet újból való felállításától megóvni, több nemzedékre kiterjedő szükségletnek akart eleget tenni az új kórház építésé-

Zsidó magyar művészek.

Szerkeszti: Feleki Sándor.

XVIII.

MAJOR J. GYULA.

A modern zsidó egyházi zene ugyszólván teljesen parlagon hever. A dallamok, melyek a templomokban felhangzanak, sok századok vagy ezredek óta származnak át nemzedékről nemzedékre s mindegyikben megvan a keleti színezet, mely ezen vallásos énekeknek bizonyos sajátos eredetiséget és bájt kölcsönöz. Talán épen ez a körülmény, mondjuk nehézség riasztotta vissza modern zeneszerzőinket. Történtek ugyan kiválóbb kísérletek e téren is; így *Sulzer* bécsi és *Friedman* budapesti főkántor által, de világi zeneszerzők még kísérletet sem tettek vele. Annál nagyobb örömmel tölt el, hogy a fiatalabb zeneköltői nemzedék egyik tehetséges tagja, *Major J. Gyula* vállalkozott most mint uttörő e téren. Ép e napokban hagyta el ama nagyszabású vállalatnak első füzeté a sajtót, mely vállalatnak célja *Kiss Józsefnek* „*Ünnepnapok*” című remek zsidó egyházi imáit megzenésíteni.*) Kétszeres elismeréssel kell *Major Gyulának* adóznunk, mert nemcsak kezdeményező ő hazánkban

a zsidó egyházi zene terén, de a feladatot, mint az ép most megjelent első füzetből látjuk, fényes sikerrel is oldja meg. Nemcsak átértette, de át is értette a zsidó egyházi zene lényegét s a gyönyörű kompozíciók méltó kísérői *Kiss József* művészi verseinek. Szerzeményei által *Major* neve, mely már most is jó hangzással bír, bizonyára ismeretessé fog válni a hazában mindenfelé.

Mielőtt ezen művel részletesebben foglalkoznánk, adjuk a fiatal zeneszerző életrajzát, rövid vonásokban. *Major Gyula* született 1858-ban Kassán, hol atyja *Sámuel* cipézmester volt. Már gyermekkorában nagy buzgalommal látogatta a kassai templomot s ott elmerengett a kántornak zsidó dalain. Mint kis fiu már kitűnő jártassággal birt a zongorán s a csodagyermeket ismerték az egész környéken s bámulták ügyességét. Tíz éves korában már is mint zeneszerző szerepel a „*Rimanóczy induló*”-val, melyet a kassai katonai zenekar adott elő. Ugy látszik, a zene iránti hajlam az egész családban meg van. Nővére *Ma-*

*) *Kiss József* Ünnepnapok. Zenésítette *Major J. Gyula*. Első füzet. Zipser és König zeneműkereskedésc. Budapest, Váci-körút 24. szám. Ára karokra vagy orgonára 1 frt, zongorára énekhanggal 70 kr.

vel és így lett elhatározva, hogy 120 beteg felvételére alkalmas kórház építtessék.

Hogy ezen új kórház már a tudomány és higiénia minden követelményének megfelel, hogy kórtermei mintául szolgáljanak a legideálisabb kórháznak, hogy minden a legjobban és legrészletesebben van elintézve, evvel a hitközség reputációjának tartozott. A főváros legjobb kórháza a pesti izr. hitközség által a vallás, a humanitás és a tudomány dicsőítésére lesz teremtve.

A hitközség áldozatkész tagjai adakozásaikkal mintegy utaltak arra, hogy a kórház ily módon létesíttessék. A hitközség képviselő testülete 450.000 frtot szavazott meg építkezési költségre és ezen összeg a legnagyobb takarékosság, körültekintés és fáradozás következtében túlhaladva nem lesz, a kórház berendezése és felszerelése azonban még 30.000 frtot fog igénybe venni, ugyancsak a fentartására szükséges költségek a fent kimutatott összeg kétszeresére fognak emelkedni.

A hitközség előjárósága számított hitsorsosaink áldozatkésziségére, számított a zsidó szivre és a zsidó jótékonyagra és én azt hiszem, hogy nem fog csalódnai. Frankfurtban Königs-warter 215.000 frtot adott egy zsidó kórház építésére, Bécsben Rothschild maga építtetett egy zsidó kórházat, nálunk ezen nagy adakozókat pótolni fogják a kisebbek, kik szinte

jobb Janka kisasszony mint énekesnő több ízben lépett fel nyilvánosan szép eredménnyel. Így a múlt napokban a magyar királyi operában a „Rajna Kincsében“ Középiskolai tanulmányait Major a fővárosban végezte el, de e mellett nagy buzgalommal foglalkozott a zenével és rendes növendéke lett az országos zeneakadémiának. Tanárai *Schweida*, *Erkel Liszt* és *Volkman* Róbert voltak. Ez utóbbinak társa zeneszerzeményeim is meglátszik. Miután hat évig volt Volkman tanítványa, ott hagyta az országos zeneakadémiát 1881-ben. Az évvizsgán saját kompozíciójával lépett fel, vele elismerést és tetszést aratott. Nemsokára ezután a zenekedvelők nagy hangversenyén saját nagyobb szerzeményével próbálkozott meg s úgy a kritika, valamint a közönség dicséretével találkozott. Majd Besztercebányán találjuk, mint színházi karmestert. 1886-ban *Bellovic* Imre a zenekedvelők egyletének karmestere Majornak Symphoniáját adta elő nagy tetszés mellett. Ugyanez évben *Wilmonth* és *Grünfeld* társaságában trio estélyeket rendezett, melyek fényesen sikerültek. Az 1887-ben a philharmonikusok által rendezett Liszt ünnepélyen egy újabb S. dur szerzeményét adták elő és egy nagyobb Symphoniáját, melyekben zsidó

oly nemesen éreznek és kik a jótékonyág szent ügyét cserben hagyni nem fogják.

Az új kórház már annyira elkészült, hogy annak megtekintése mindenkiben a lelkesülés és áldozatkésztség nemes érzéseit költheti fel. Nézzék meg azt minél többen, és meg vagyok győződve, hogy még sokan fognak hozzá járulni ezen szép intézmény létrejöttéhez.

Dr. Böke Gyula

egyetemi tanár.

Az akadémiai választások bennünket is, mint zsidó felekezeti organumot őszinte örömmel töltönek el. A nagy kultuszminiszternek, a zsidók egyenjogúsítása keresztülvivőjének, a halhatatlan író és a legigazabb szabadelvűségtől áthatott államférfiúnak egyetlen fia az, kit a tud. akadémia elnökévé választott meg. Azon férfiú egyetlen fiát, kinek nevét a zsidó csak áldásmondás mellett emlegeti. És *Eötvös Lóránd* báró, az európai híru természettudós, halhatatlan atyjának méltó fia és diszére fog válni még azon magas helynek is, melyre hazánk halhatatlanjai emelték, és mely a legnagyobb kitüntetés, mely egy tudóst érhet. — Aelnöknek egész váratlanul *Fraknoi Vilmost*, a nagytudományu kanonokot, az akadémia eddigi vezértitkárát választották meg. Zsidó származásu, de a zsidó hitet ott hagyott kiváló fér-

dallamokra is akadunk. 1888-ban az operában rendezett zongoraversenyben aratott sikert. Berlinben a *Bülow* és *Kogel* által múlt év decz. 19-én rendezett philharmonikus hangversenyen adta elő egyik szerzeményét a berlini közönség tetszése mellett. Bécsben is rendezett hangversenyt s itt egyik előadott Symphoniája megtetszett *Heninngs* Henrik előkelő kopenhágai zenekereskedőnek s azonnal ajánlkozott a mű kiadására. Két éven át működött mint a zenekedvelők tanára s jelenleg a zsidó tanítóképző intézet tanára.

Számos zeneszerzeménye jelent már meg, melyek mind határozott tehetségéről és vas szorgalmáról tesznek tanubizonyságot. Így *Trio*, *Capriccio* és *Dalok* Rózsavölgyi és társánál. *Szegény Margit Komócsy* József jeles költőnk hasonczimü verséhez nagy karra és zenekarra. *Charakterstücke*, mely Kopenhágában jelent meg. *Symphonia*, Berlinben Ries Erlernél és még több műve. Nemrég fejezett be egy *Dalma* címü 5 felvonásos operát, melyet a napokban fognak *Ullmann* Károly Pálnál bemutatni. E hó 19-én a Vigadóban ismét nagy hangversenyt rendez, melyen saját szerzeményeivel lép fel.

És most térjünk át Kiss Józsefnek megzenési-

fiakkal, a Vámbéryek, Csemegiek, Ballagiak, Falkok, Korányiak, Simonyiak s a többiekkel dicsekedni nem szoktunk és dicsekedni nincs is okunk, még sem hagyhatjuk megemlítésül, hogy az új akadémiái alelnök, kiegyike a legtudósabb főpapoknak Magyarországon, zsidó szülők gyermeke. Volt egyszer egy magyar akadémiái alelnök, ki — nem rossz akaratból, de elfogultságból, — hitt még a vérvád ostoba meséjében is; a zsidó származású alelnök tisztában lehet azzal, miket tarthat ily butaság- és gonoszságszülte rágalmakról. De örömmel és megelégedéssel tölt el főleg az, hogy egy nagy hírnevű zsidó magyar tudós, *Dr. König Gyula*, a műegyetem dékánja, mint az *akadémia rendes tagja* került ki a választásból. Az első zsidó ő, ki a magas intézetnek rendes tagja lett. S kétszeresen örvendünk, hogy ő lett az, kiről meg van győződve a tudományos világ, hogy a tud. akadémiának csak diszére fog válni és becsületére a feleketnek is, melynek hű tagja.

— *A bécsi antiszemita községtanácsosok* újból öttel szaporodtak. Folyó hó 2-án 6 kerületben pótválasztás volt és ezek közül ötben az antiszemiták jelöltjei győztek. Rendjén van ez így, és csak azt sajnáljuk, öszintén sajnáljuk, hogy a császárváros községtanácsának csak *egy harmada* áll notorikus antiszemitákból. A város, mely annyira megfélekedezett méltóságáról, megérdemelné azt az arczalutést, hogy ügyei intézőinek nem egy harmada, de

tett verses imáira az „*Ünnepnapok*“-ra. A költőnek huszonnégy imáját szándékozik Major zenére átírni, tizenkét füzetben. A most megjelent pompás kiállítású első füzetben „*A te sátraid Jákob, oly üdítő szépek*“ s az „*Édes öröme, kéjre gyönyörre*“ bekezdésű esküvői kart találjuk megzenésítve. Major igazán helyesen és szabatosan fogta fel a zsidó templomi daloknak lényegét, keleti jellegét és kitűnő sikerrel adta azokat vissza. A feladat, melyre Major vállalkozott, szép de egyszersmind nehéz is. Alig van mód, melylyel valamely költeményt népszerűbbé lehetne tenni, mint a dal és így hat leginkább az emberi lélekre. Természetes, hogy az alakot és tartalmat illetőleg számos kívánalomnak kell, hogy megfeleljen. Áll ez pedig különös szigorral az egyházi énekekre vonatkozólag, Bizonyos könnyedséget, de nem felületességet és laposságot, továbbá a tartalomhoz illő egyszerűséget és művészi formatökélyt kívánnak meg. S ezen feladatot Major fényesen oldotta meg, a mennyiben a versek gyönyörű tartalmával méltó harmoniában áll a zenei rész is. Az „*A te sátraid*“ című vers zenéje ünnepies, hangulatteljes bevezetéssel kezdődik. A második strophá, gyönyörű, félig világi, félig templomi ének, de határozott zsidó hangulattal, daczára a

többsége álljon aféle kétes existenciákból, a becsület és a hazafiság iparlovagjaiból. Abban a pillanatban, melyben ezek az elemek kerülnének a kormányra: már *meg is volnának buktatva*. A mtg csak zajongnak, izgágáskodnak, de a *cselekvés* terére nem léphetnek, legfőlebb olyan jelenetekkel tehetik tönkre Bécs hírnevét, a minő e hó 3-án játszódott le a községtanácsban, melyben egy liberális tag megbotránkozását fejezte ki a felett, hogy abban a csarnokban „so eine bübische und gemeine Sprache“ kapott lábra, a minővel előteszóló antiszemita élt és ki konstata az is, hogy elérkezik az idő, mikor a nép még *meg fogja kövezni* az antiszemitákat, kik lelkiismeretlen igaztásaikkal tönkreteszik a város jó hírét, elriasztják az idegeket, megapaszttva ezzel a város forgalmát és jövedelmét, és ha a nemzetközi magvásár csakugyan át fog tétetni Bécsből Budapestre, az kizárólagosan az antiszemiták áldatlan üzelmeinek lesz betudható.

Tegyük meg a magunkét mi itt Magyarországon, hogy ez így is legyen. Szolgálatot teszünk vele a magyar hazának is.

A szabadkőművesség hazánkban és a zsidók.*)

(Folytatás.)

A kitűzött czélok megtestesítése a tagok anyagi áldozatkészségét is kell, hogy igénybe vegye. Segélyre szorult érdemes egyének támogatása, vagy oly

* Egy kiváló fiatal orvostól, ki a legrégebb fővárosi szabadkőművesi páholy előkelő tisztviselője.

$\frac{6}{4}$ -es ütemnek. Az egész zene a dallam lendületesége, valamint az énekhangok mint fokozatosabb és teljesebb kiaknázása által oly impozáns benyomást gyakorol, minőt csak egy alakilag és eszmeileg tökéletes mű hallgatásánál szoktunk érezni. E mellett az egészen végig huzódik a zsidó templomi énekek jellegző rithmusa. A második, az „*Esküvői kar*“ esetők alkalmából volna használandó. Vegyes karra van írva. Határozott templomi színezet vonul végig rajta, élénk induló rythmussal. Középtétele egy nagyon karakterisztikus héber modoru ének, mely ügyesen, canon alakban visszatér. Szóval e két első bemutatott dal oly sikerült, meglepő hatású, hogy örömmel üdvözölhetjük a zeneszerzőt ezen a téren is.

Reméljük, hogy Kiss József örökszép dalai Major Gyula zenéjével együtt nemsokára el fognak terjedni széles e hazában, s felhangzik majd a hívők lelkéből és ajakáról:

A te sátraid Jákob
Mily üdítő szépek,
És esarnokid Izráel
Merő ékességek!

nagyszabású intézmények létesítése, mint az itt felsorolandók, erkölcsi és anyagi áldozatok nélkül nem képzelhető. Hogy csak néhányat említsek, a szabadkőmivességnek köszönik létrejöttüket a fővárosi „Népköztudományi kör” melynek az alsóbb néposztályok felvilágosodása és művelődése körül jelentékeny érdemei vannak; az „Erkölcös ponyvairodalmi vállalat”, melynek célja az alsóbb néposztály erkölcsét és izlését megemlékeztető eddigi ponyvairodalmat tanulságos, olcsó olvasmányokkal kiszorítani. Ugyancsak ezen társaságnak köszönik lételüket a fővárosi és több vidéki szeretház, a „Rabszegélyező egyesület”, a „Házi ipart fejlesztő egyesület”, a „Hajléktalanok menhelye”, a „Szűnidei gyermektelepegyesület”, a „Gyermekbarát” egyesület, és az „Önkéntes mentőtársulat.” A „Hülyéket nevelő intézete” szintén egy fővárosi páholy kezdeményezésének köszönheti lételét számos népkonyha, levesosztó intézet, melegedő szoba, gyermekkertek, bölcsőde, kórházi alapítványok, ingyenes gyógyító intézet szegény betegeknek, és még egy legiója a hazafias és humanus intézményeknek, melyekkel uton utfélen találkozunk, szabadkőmivesi institúciók. Bizonyára jellemző azonban, hogy a vallástalanság vádjával sujtott szabadkőmivesek hány felekezeti tanintézet növendékeit és hány kórháznak betegeit részesítik pártfogásukban, és a szabadkőmivesek azok, kik évről-évre árva és elhagyott gyermekek számára *karácsonyfa* nappelyeket rendeznek.

A bőven hozott áldozatokért a szabadkőmives csak egy jogot nyer, azt, hogy az összes művelt világ lakói közt elterjedt szabadkőmiveseket testvéreinek tekintheti, és ezen jogát adott alkalommal igénybe veheti. Mit jelent ez, kérdém az elébb, és ezen kérdésre most kívánok felelni.

A felvétel után jogában áll a szabadkőmivesnek nemcsak a saját, hanem kellő igazolás mellett minden a continensen létező páholy munkájában (gyűlésén) részt venni. Az ily „látogató testvérek” mindenütt megkülönböztetett figyelemben részesülnek. Magának a legtöbb páholynál hetenként tartandó munkának tárgyát a tagok önművelődését, valamint a jelzett eszmék kivitelének módozatait tárgyaló előadások és adminisztratív teendők képezik. A tagok kölcsönös erkölcsi támogatása a szabadkőmivesség munkálkodásából önmagától folyik. Az anyagi támogatás, amennyiben az szabadkőmivest, vagy annak hátrahagyott családtagjait illeti, ugyan nem ritka, de csak másodsorban képezi a szövetség célját. A tagok felvételénél is azért tekintenek a rendezett anyagi viszonyokra, nehogy valaki pusztán anyagi támogatás kedvéért vétethesse fel magát a kötelékbe. Mindazonáltal csaknem mindennapi dolog, hogy más világrészbeli testvérek itt, és magyar szabadkőmivesek más világrészben minden képzeletet meghaladó önzetlen támogatásban részesülnek, midőn a balsors miatt ily anyagi segélyre szorulnak. Csak néhány hónapja, hogy egy Budapestről Amerikába jutott és ott elhalt

szabadkőmives hátrahagyott családja New-Yorkban oly tetemes anyagi segélyben részesült a minőt a budapesti páholyok a legjobb akarat mellett sem nyújthattak volna. Midőn a legutóbbi nagy árvíz alkalmával a szegedi szabadkőmives páholy több tagja is súlyos veszteséget szenvedett, a magyarországi Nagypáholy körlevelet intézett a külföldi szabadkőmivesi főhatóságokhoz, ezeket segélynyújtásra szólítván fel. Rövid idő alatt 15,464 forint érkezett a kijelölt célra a világ minden részéből: Német- Angol- Franciaországból, Svájc, Belgium, Dánia, Német-Alföld, Olaszországból, Tuniszból, Észak- és Délamerikából sőt Jáva szigetéről és Ausztráliából is.

A szabadkőmives felvételekor a „tanonc” rendfokával ruháztatik fel, és csak ha kötelezettségeinek minden tekintetben eleget tesz, érheti el a második és harmadik fokot, midőn a mesteri czimet kapja. Az egyes rangfokkal megfelelő jogok is járnak. Csak mesterek lehetnek tisztviselők. A páholyokat, mint említők, a főmester vezeti. A főmesterek és az egyes páholyok küldöttei együtt a Nagypáholyt alkotják, melynek élén jelenleg Pulszky Ferencz, Rakovszky István orsz. képviselő, Joannovits György tud. akad. tag, Majláth Béla, Berecz Antal középisk. igazgató és dr. Szontagh Ábrahám állanak. A nagypáholy vezetése alatt Magyarországon a következő páholyok állanak: Budapesten 11, Ujpesten 1, Baján, Besztercebányán, Brassóban, Debreczenben, Iglón, Kolozsvárott, N.-Kanizsán, Karczagon, Kassán, Losonczon, Nagyváradon, Pápán, S.-A.-Ujhelyen, Sopronban, Szegeden, Sziszekén, Temesvárott. T.-Szt.-Miklóson és Zsolnán 1—1, Lajtha Szt.-Miklóson 3, és Pozsonyban 6 páholy. Ez utóbbi 9 páholy tagjait legnagyobbbész bécsek képezik, kik nagy buzgalommal folytatják itt a hazájukban meg nem engedett szabadkőmivesi munkásságot.

Említettük, hogy a szabadkőmives bármely páholyban mint látogató megjelenhet, és így természetes, hogy módjában kell állania magát szabadkőmivesként igazolhatni. E célra szolgálnak azon titkos jelek és jelvények, a melyek az egész világon ugyanazok, és melyeknek titokban tartását a szabadkőmives felvételekor esküvel fogadja. Ugy ezen jelek, mint egyes symbolumok szintén számos támadásnak képezték alapját, mert sokan nem akarják elismerni, hogy nemes célért való munkálkodásnál ezekre szükség volna. A dolog úgy áll, hogy a míg a szabadelvűség eszméjének annyi az ellensége, a míg a jellemes embert és érdemes férfit első látásra olyanak felismerni nem lehet, addig jogosan vindikálhatja egy társaság magának azt a jogot, hogy tárgyalásait zárt ajtón belül folytassa, és terveinek esetleges meghiusítóját körébe be ne bocsássa. Joga van ép úgy, mint más egyesületnek, csak hozzátartozóit termeibe befogadni. Minthogy pedig a szabadkőmivesi iratok esetleg avatatlanok kezeibe is akadhatnak, az igazo-

lás a személy által, a jelhez van fűzve. Ezen jellel ismertetheti meg magát a szabadkőmives feltűnés nélkül bárhol, ha érdekében áll ebbeli minőségét esetleg a jelenlevő elvtársnak tudomására juttatni.

(Folytatása következik.)

A türelmességről.

(Humanisztikus tanulmány.)

Vészi Józseftől.

(Folytatás.)

Dul a népek közt a vámokkal folytatott harcz, mely a szabad forgalmat, a közgazdasági anyagcserét lehetetlenné teszi: ime a reakció a gazdasági téren.

Kivont karddal állanak egymással szemközt a nemzetek, alig várva, hogy egymásra törhessenek: ime a reakció a politika terén.

Kivont karddal állanak egymással szemközt a nemzetek, alig várva, hogy egymásra törhessenek: ime a reakció a politika terén. És ezalatt feledésbe megy az a nagy igazság, hogy a nemzetek egymás között tagjai egy nagy családnak, az emberiség népcsaládjának, hogy e kötelekben vannak együttes testvéri kötelezettségeik és hogy nemünknek mint egésznek, vannak oly feladatai, melyek előmozdítanak az összes tagok boldogságát, csak hogy megoldásuk másképp nem képzelhető, mint az összes nemzetek együttműködése által. És vajon nem mutatja-e a világi társadalomnak éppen jelenlegi helyzete, hogy hová vezet az, ha az emberiség ez egyetemleges célját a nemzetek kölcsönös ellenségeskedése veszélyezteti? Az europaszerte uralkodó föltegyverkezett nyomor, az a keserves inség, melynek oka az, hogy a népek fiaikat és filléreiket a háboru bálványának kénytelenek feláldozni, nem mélyen elszomorító tanuságai-e annak, hogy az emberi nemem mi sem boszulja meg magát inkább, mint a nemzeti türelmetlenség, mely a népeket visszatartja attól, hogy vállvetve és kezettfogva haladjanak a felvilágosodás szende fényű szövétnekének világánál a humanizmus nagy céljai felé?

Ugyanígy, ha ugyan nem szomorubban állanak a dolgok az egyes népek körében. A nemzetközi türelmetlenség a nemzetek belső életében a társadalmi visszavonást vonta maga után. Az uralkodó eszme hatása mindenkor kiterjed az államok egymáshoz való viszonyától egész le a mindennapos társadalmi érintkezés minden mozzanatára, sőt még mélyebbre: az egyén családi és individuális életének minden ténykedésére is. És e kiterjedt hatású következménye az uralkodó eszmének áldás vagy átok, a szerint, amint az eszme maga áldásos vagy átkos. S valóban, ha széttekintünk hazánkban, látnunk kell, hogy közöttünk is burjánzik a türelmetlenség gyoma, különválasztva az embert az embertől. A rendi társadalom ósdi szelleme újból feléledt, és ismét életre ébredtek a születés előítéletei. Az arisztokrácia vissza-

nyerte régi hatalmát, amelyről pedig nem sokkal ezelőtt már álmódzni is alig mert. A nemesi oklevél fölér ismét a személyes érdemmel, ha ugyan ennél többet nem ér. És magában a társadalom polgári részében föltámadtak újra a kasztszerű elzárkozás elkülönítő ösztönei. A szegényt s a gazdagot, az orvost s a kézművest, a tőkepenzest s a munkást ma szélesebb ür választja el egymástól társadalmilag, mint egykor a köznéptől a nemességet. Innét van, hogy a társadalomnak erői szétforgácsolódnak, és hogy a társadalom maga, tagjainak visszavonása folytán, képtelen civilizatorius feladatainak megfelelni.

Karóltve jár a társadalmi türelmetlenséggel a felekezeti, amelynél éppenséggel még támadó irányt is észlelhetünk. Valamint a nemzetközi életben a francia gyűlöli a németet, az olasz a francziát, mi a muszkát és bennünket sokan, sőt többen, semmint mutatják; s valamint a társadalomban a mágnás lenézi a gentryt, a gentry a lateinert, a lateiner a kereskedőt, ez pedig a kézművest: azonképen torzsalkodnak egymás közt a felekezetek is. Az antisemita irányzat pedig, századunknak e szégyenfoltja, nem egyéb, mint a felekezeti gyűlölködés legdrasztikusabb kifejezője. Száz éve éppen, hogy Klopstock, a kereszténység eposzának nagy költője, diadaléneket zengett annak a császárnak, aki a zsidót emberré tette:

„Bármint kacsint is bibortrónusán
A három koronás főfőszereztes,
S egész sereg biborruhas papocská
A kánonjog felé: ne bántson téged ez —
Te jöttél, látsz s tiéd a győzelem!”

És ma? Ma megtagadja Klopstockot, a „Messiás” dalnokát, Dr. Komlóssy Ferencz! Lám, mire fordultak az idők száz esztendő óta!

Láttuk, ime a türelmetlenség rontó és bomlasztó hatását minden téren és minden dologban nyilvánulni végzetes szükségszerűséggel, kérlelhetlenül, következetesen. Az iskolás fiú, aki odakiáltja társának a „hep-hep!”-et; az állam, amely fegyverkezik, hogy szomszédjára törjön; a törvényhozás, amely tilalmi vámok sorompójával elzárja országát más országok termékei elől; a főnemes, aki dölyfében a maga alacsonyosságát nagyobbra tartja a mások legszebb polgári erényeinél: ők mindannyian egy bajnak jelenségei: a *türelmetlenségnek* tünetei.

„A büszke ember hatalomra jutva,
Itt nem ismervén meg, mit egyre lát,
Oly együgyüen viseli magát,
Hogy angyalok siratják tetteit!”

Igy szól Shakespeare. S valóban igaza van. Angyalok sirathatnák, hogy a népek s az emberek megfeledkeznek testvérvoltukról, hogy egymást gyűlölik, hogy egymás ellen küzdenek, holott összetartva a munka és szeretet testvéri versenyében hatalmasan elő tudnák mozdítani az emberiség üdvét és a ma-

guk boldogságát! Angyalok sirathatnák azt, hogy a nemzetek és az emberek ez ellenséges különválása folytán felburjánoznak a durva hajlamok, a nyereség uralkodik minden fölött, a hazugság lép az igaz örökébe, a jót félretolja a rossz a szépség trónját elfoglalja a rutnak ideálja. Ah, utódaink nemzedékei, akik egy tisztult világnézet magaslatáról fognak tekinteni a mi korszakunkra, ők felismerik majd az oki összefüggés kapcsolatát, a modern államok hadi költségvetései, az antisemita irány és Zolának durva materializmusa között! És ezt fölismerve, keserű mosollyal fognak felkiáltani: „Hát, ez a kor, — mily szégyenteljes hazugság! — ez merete magát a civilizáció századának nevezni?!“

(Folytatása következik.)

A mit Reich Ignác eltittolt.

Az „Egyenlőség“-nek folyó évi április 7-én megjelent számában „A zsidó hitközség rendezése“ feliratu cikket (a Pester Lloyd április 8-án teljesen átvette tőlünk) tettünk közé, melyben utaltunk Reich Ignácznak ama kvalifikálhatlan eljárására, hogy a válás- és közoktatásügyi miniszter által már 3 hónappal azelőtt hozzá, Reichhoz, intézett, az orthodox hitközségek petícióját *visszautasító* leiratát a *kérvényezők előtt titokban tartja* s úgy tesz, mint ha a petíció elintézve még mindig nem volna. Utaltunk azokra az agitációkra, melyekkel Reich az orthodox hitközségeket a petitionálásra rábirta és utaltunk arra is, hogy a miniszteri leirat után is izgatott a juniusi szabályrendelet ellen, melynek visszavonását kérték ama petíciók, de a melyeket a miniszter tekintetbe nem vett. Az országos izraelita iroda közlönye, a „Magyar Zsidó Szemle“ májusi füzetében nyilvánosságra hozza a többször említett, 1838. decz. 31-éről keltezett, Reich Ignác által titokban tartott miniszteri leirat teljes szövegét, mely a következőképen hangzik:

„Az 1871. évi november hó 15-én 26,915. sz. a kelt itteni körrendeletben, melylyel az izraelita hitközségeknek az akkoron közzétett orthodox szabályzat szerinti szervezkedés megengedtetett, nyíltan kimondatik, hogy a nevezett szabályzatban „hivatolt vallási tanok és szabványoknak, mint kizárólag a lelkiismereti meggyőződésen nyugvó hittételeknek bírálatába a ministerium nem bocsátkozhatik,“ és az ugyanakkor hason kelet szám alatt azizr. orthodox közvetítő bizottság elnökéhez intézett rendelettel ki lett jelentve, hogy a fentemlített körrendelet azon biztos reményben találtatott kibocsátandónak: „hogy ezen intézkedés folytán az orthodox izraelita s a congressusi izraelita fél közt előforduló viszályok meg fognak szünni.“

Az ezen intézkedéshez fűzött remény azonban, miszerint az izraelita hitközségek immár kivétel nél-

kül vagy a kongresszusi, vagy az orthodox szabályzatot követendik, teljesedésbe nem ment, hanem *ugyanazon indokokból, melyek* — a fentidézett körrendeletben foglaltak szerint — *az orthodox hitközségek alakulásának engedélyezésénél mérvadók voltak*, a ministerium nem ellenezhette s nem akadályozhatta meg azon izraelitáknak hitközségekké való alakulását sem, kik a már meglevő két (congressusi s orthodox) szervezési szabályzat egyikét sem akarták elfogadni, hanem vagy régi alapszabályaiknál, u. n. statusquo-ante alapon megmaradni, vagy pedig „szefárd“ című külön hitközségekké alakulni óhajtottak.

De úgy az ez érdemben kibocsátott rendeletek, valamint az azoknak alapul szolgált képviselőházi határozatok az izraelita hitközségek szervezési ügye terén csak a kényszer mellőzését célozták, és korántsem decretálják azt, hogy az izraelita hitközségek szervezetök különféleségéhez képest mindmegannyi külön hitfelekezethez tartozóknak tekintendők.

Minthogy pedig az izraelita hitközségek szervezési szabadságának a gyakorlatban oly kinövései mutatkoztak, melyek már az anyakönyvvezetésre s az iskolaügy fejlődésére is kártékony befolyásuaknak bizonyultak, úgy, hogy ezen veszélyeztetett államérdekek rendszabályok hozatalát okvetlenül szükségessé tették: *csakis helyeselhetem elődönnök azon eljárását, hogy az izraelita anyakönyvi ügyet az 1885. évi november hó 13-án 1294. eln. sz. a. kiadott szabályrendelettel, és az izraelita hitközségek viszonyait az 1888. évi június hó 21-én 1191. eln. sz. a. kiadott körrendelettel szabályozta, s nem érzem magamat indíttatva e rendeleteknek akár visszavonására, akár megváltoztatására:*

mert különösen ez utóbb nevezett rendeletben lefektetett azon elv, hogy hazánkban csak *egy* izraelita hitfelekezet létezik, országos törvényeinkben és a zsidóság történelmi fejlődésében teljes igazolásra talál;

mert mindkét idézett rendelet részletes intézkedései a külön szervezetű izraelita hitközségekre egyaránt és egyenlő joghatálylyal terjednek ki, mindazoknak, melyek a szervezetöket megillető autonómiával élni óhajtanak, a teljes önkormányzati jogot meghagyván, és csak azon esetre intőzkedvén a vitás ügyeknek közigazgatási uton való mikénti elintézéséről, ha *ugyanazon okokból, melyeknek ép az orthodox szervezési szabályzat is létezését kösszöni*, az izraeliták a hitfelekezeti választott bíróságnak magukat alávetni nem akarják;

mert továbbá az idézett szabályrendeletek ellen sem a congressusi, sem a status-quo-ante alapon álló izraelita hitközségek közül egy sem szólalt fel, de az orthodox hitközségek is az anyakönyvi ügyre vonatkozó szabályrendeletet három éven át mindannyian kifogás nélkül hagyták és többen közülök már a folyó évben kiadott, az izraelita hitközségi ügyeket szabályozó rendelet némely határozatainak viszonyaira való alkalmazását is kérelmezték;

mert végre az anyakönyvi szabályrendelet a gyakorlati kivitelben máris sikerültnek bizonyult, amennyiben nemcsak a jövőre biztosította az anyakönyvi intézmény helyes kezelését, hanem a múlt évek mulasztásait is felderítette, s a hadkötelezettségi ügy és családi jog nem csekély előnyére már ezrekre menő be nem jelentett izraelita anyakönyvi eseteknek utólagos anyakönyvezetésére vezetett; a hitközségi ügyek rendezése tárgyában kiadott körrendelet kibocsátása óta pedig hitközségeknek békés úton való összeolvasztása vitetett már keresztül, és egyéb jelenségek is arra mutatnak, hogy e körrendelet üdvös következményei szintén várhatólag mindinkább nyilvánulni fognak.

Gróf Csáky.

TÁRZA.

A HÁZALÓ ÉS FIA.

EREDETI BESZÉLY.

Az «Egyenlőség» számára írta: Viola Miksa.

(Folytatás).

(11)

Bármennyire el volt telve Károly atyja meggyógyításának szent kötelességétől, csak a legnagyobb zavarral gondolhatott arra, hogyan juthat e kötelesség teljesítésének első és legnélkülözhetlenebb föltételéhez: a pénzhez. Hisz ugyszólván már egészen ismeretlen volt a községben! De még ha ismerték volna is, a község lakóinak tulnyomó része maga is sokkal szegényebb volt, hogysem mást pénzzel segíthetett volna. Egyetlen egy reménysugár csillant még föl előtte. Atyjának komája jómódu ember hírében állott, s elhatározta, hogy ehhez fog fordulni szorongatott helyzetében.

Még élénken emlékezett, merre van a tetszetős, csinos lakóház és a telé irányozta lépteit. A bejáratnál egy fiatal aszonnyal találkozott, ki egy gyermeket vitt karján. Megszólitá és kérdé, vajjon az öreg Schreiber fölkelte-e már?

— Az öreg Schreiber? — szólt csodálkozva a fiatal asszony. — Hogy fölkelte-e már? Hisz már másfél éve, hogy meghalt!

— Meghalt? — kérdé Károly ijedt meglepetéssel.

— Igen, igen, másfél évvel ezelőtt, ismétlé a fiatal asszony. — A fia, József, nagyon rossz ember volt, pazar és korhely, mindent elfecsérelt, s a mikor az öreg látta, hogy annyija sem maradt, amiből megélhetne, egy szép napon ágyba dőlt és meghalt.

Károly szeretett volna még egyet-mást kérdezni a fiatal asszonytól, de az gyors léptekkel sietett tova.

Még egy pár pillanatig mozdulatlanul, elgondolkozva álldogált a kapunál, majd felriadva hazasietett, tartva attól, hogy atyja időközben fölbredt, s talán szükségé van valamire.

Sejtelve csakugyan alapos volt. Az öreg Wallfeld távollétében fölbredt és aggodalmasan kiáltozta fia nevét. Midőn Károly a szobába lépett, legott nyugodtabb lett ugyan az aggastyán, de szemrehányó tekintete mintegy kérdé fiától, miért távozott oldala mellől. Aztán ismét megragadta fia kezét, s azt gyöngén megszorítván, újra elszunyadt.

Károly alig mert lélegzetet venni, hogy atyja álmát meg ne zavarja. De lelkében valóságos vihar dult. Minden reménye romba dőlt, minden várakozásában keservesen csalódott. Segélyre sehonnan sem számíthatott tehát, sőt mindent el kellett követnie, hogy atyját az éhhaláltól megóvja és a kinzó kórtól megszabadítsa.

Kérlelhetetlen alternativa előtt állt. Anyagi segílyt könnyen szerezhetett; csak Hofberger leányát kellett nőül vennie, s akkor módjában állott, letenni a szigorlatot, atyját a leggondosabb ápolásban részesíteni, s felgyógyulása után számára gondtalan, nyugodt életet biztosítani. De ha nem tudja leküzdeni Matild iránt érzett lángoló szerelmét, ha e szívének annyira kedves lényt nem képes feláldozni az atyja iránt való szeretetnek, akkor atyja veszve van és a legnyomorultabb halálnak néz elébe. Feláldozhatta-e atyját? Engedhet-e kinos halállal elsorvadni a kór-ágyon azt, a kinek ő életét köszönhetette? És vajjon csakugyan oly nagy lenne-e az áldozat, ha Matild-ról lemondana? Mint a leánynyal folytatott utolsó beszélgetésből következtethetni vélte, Matild nem is érezné magát teljesen vigasztalhatatlannak, ha nem lehetne nejevé. A leány szép volt, kedves és művelt talán jobb sorsot szánt neki az ég, mint hogy az ő oldala mellett nélkülözéssel és bánattal teljes életet éljen. Így hát csupán az forogna kérdésben, hogy előtte saját jólétének és boldogságának elérése kedvesebb-e mint atyja egészségének helyreállítása és hátralevő napjainak kellemessé tétele, és hogy házassági boldogságát szülője boldogságának árán kívánja-e elérni. Tehette-e ezt? Nem! ismétlé újra meg újra magában. Fel kell áldoznod atyádnak az imádott leányt, le kell mondanod atyáért élted boldogságáról. Ez az elhatározás mindinkább megérlelődött benne és abban elvégre is megnyugvást talált. Sőt utóbb még vigasztalást is talált, vigasztalást a lemondás könnyeiben. Atyja nyomoruságának láttára kétségbeesés és harag fogta el szívé az ég ellen; de midőn nyugodt megfontolás alapján kész volt a saját élete boldogságát áldozatul hozni, könnyei bőségesen omlottak alá arczán, és szívének mihamar megkönnyebbülést szereztek. Hogy azonban ne szomorítsa meg még inkább atyját, ha felébred, felszárítá arczáról a köny-

nyek nyomát és fontolgatta, mily módon adja lehetőleg kiméletesen tudtára, hogy néhány napra kénytelen visszatérni a fővárosba.

(Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **április végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. május hó 5.) *ijar hó (29. napos)*
(19. szefira) 4., *hétfő (táánisz séni)* (20. szefira) 5.,
kedd (21. szefira) 6., *szerda (22. szefira)* 7., *csütörtök*
(*táánisz chamisi*) (23. szefira) 8., *péntek (24. szefira)* 9.,
szombat (25., szefira) (*délután olvassák a 3. perek-et*)
10. napja. *Hetiszidra: B'har*

Hazai hírek.

— **A leányok konfirmációját**, melyet Dr. Bak Izrael, hittanár törekedett bevinni a pesti zsidó hitközség intézményei közé, és melyet mult évben kísérletként meg is tartott, végleg levették a napirendről. Az iskolaügyi osztály utolsó ülése (Schweiger Márton elnökelete alatt) elhatározta ugyanis, hogy a tervezett konfirmációt semmiféle alakban el nem fogadja. Dr. Bak Izrael érdemein, melyeket mint hittanár szerzett magának, eme határozat csorbát nem ejt, és ejteni nem is akar. Olvasóink visszaemlékeznek, hogy lapunk volt az, mely mult évben a konfirmáció megtartása után élesen, tán tulságosan élesen kelt ki eme elejétől végeig nem zsidó intézmény behozatala ellen. Sokan félremagyarázták eljárásunkat és személyes rancunt láttak a konfirmáció ellen általunk megindított szívós harcban. Pedig mennyire nem áll ez. Dr. Bak érdemeit, mint hittanárát elismertük akkor is, csak a konfirmációra irányzott törekvéseit ítéltük el. Károsnak, mert a zsidóság meghamisításának tartottuk. Igazságtalan volna azonban ugyanebből a szempontból itélni meg Dr. Bak összes

működését. Sőt épen ez alkalommal konstatáljuk, hogy kiváltképen a zsidó hitoktatás megjavulása a leányok iskoláiban jó részben, és a leány istenitisztelet majdnem kizárólagosan az ő érdeme. Nagy része van továbbá a fiuk isteni tiszteletének szervezésében is, melylyel a pesti zsidó hitközség elöljárósága és ebben első sorban a kultuszügyek vezetője, Deutsch Sámuel az egész felekezet hálás elismerését érdemelte ki.

— **Az „Ünnepnapok“** két imája, u. m. az esküvői kar, és a „A te sátraid oh Jákob“ című ima zenéje immár megjelent, tetszetős és izléses külső kiállításban és minden könyvkereskedés útján megrendelhető. A zeneművek tüzetes méltatását tisztelt olvasóink lapunk mai számának a zeneszerzőről bővebben megemlékező tárczájában találják.

— **Az új zsidó kórházról**, a pesti zsidó nagy hitközség eme nagyszabású humanisztikus alkotásáról lapunk mai számának élén az arra leghivatottabb toll emlékezik meg méltóan és kimerítően. A mult 1888. évben megtartott „koszoru ünnepély“ alkalmával lapunk tüzetesen ismertette a főváros egyik nevezetességéül szolgáló intézetet és annak berendezését. A mult héten a főváros törvényhatósága legkiválóbb képviselőinek is alkalmuk nyílt megismerkedni a befejezéséhez immár közel álló gyönyörű épülettel. Ugyanis Dr. Böke kórházigazgató meghívása folytán Gerlóczy alpolgármester, Dr. Gebhardt városi főorvos, Dr. Müller kórházigazgató, Lampl főkönyvelő és Lechner építészeti igazgató tüzetes és beható szemle alá vették az új kórház összes helyiségeit. A kitűnő vendégeket Dr. Bökén kívül Dr. Báron főorvos, Freund Vilmos építész, Aron építőmester és a kórházépítő bizottság részéről Keppich Lipót, Adler Lajos és Baumgarten Lajos fogadták. Dr. Böke tanár meglehetősen üdvözlő beszédében jogos büszkeséggel utalt arra, hogy az új nyilvános gyógyintézet a gyógytudomány legideálisabb követelményeinek is megfelel, és teljesen méltó a főváros intező köreinek jóindulatára. Egyszersmind felhívta a vendégek figyelmét arra, hogy a kórházhoz vezet két utca, mely mindeddig meg nem nyitattott, a forgalomnak mielőbb átadandó lesz, hogy az új kórház hozzáférhetővé tételéért. Gerlóczy alpolgármester válaszában elismeréssel emlékezett meg ama rendkívüli áldozatkészségről, melyet a pesti zsidó nagy hitközség a humanisztikus célok ápolása és előmozdítása terén mindenkor tanúsított, s benső örömeinek adott kifejezést a fölött, hogy a szenvedő emberiségnek szentelt eme nagyszerű intézet a befejezéshez közel áll. A látogatók a beható szemle folyamán ismételve teljes meglepedésüket nyilvánították a berendezés célszerűsége fölött, melynél a technika és gyógytudomány minden vívmánya értékesítve lett. Az új kórház ez év őszén rendeltetésének alkalmasint átadható lesz.

— **Zsidó tudós felolvasása.** A »Magyar jogászegylet« fogházügyi bizottságának minap tartott ülésén dr. Fayer László, egyetemi tanár rendkívül nagyérdekű és tanulságos felolvasást tartott a »Büntető- és börtönügy«-ről. A zajos éljenzéssel jutalmazott előadás arra a vég-

következtetésre jut, hogy a büntetések kiszabásánál hazánkban tulzott szigorral járnak el, s a kiváló büntető-jogász e tekintetben több igen gyakorlatias módosítást hoz javaslatba.

— „**A jövő hitközség**“ czim alatt lapunk mult számában közölt cikkre való vonatkozással ungvári levelezőnk, az ottani hitközségnek előkelő tagja, közli velünk a következőket: „Az 50 tagból álló izr. haladó hitközség — tetemes áldozatok árán bár — de szent kötelességének tartja a helybeli gymnásiumot vallásánarral ellátni. Ezen jogot, sajnos, a helybeli orthodox hitközség is kieszközölte magának, s azzal orczpirító módon visszaél. Mig ugyanis a haladó hitközség a pusztai vallásoktatáson kívül a vallásosság gyakorlatának ügyét is felölelvén, ismételve kötelezte a tanuló ifjúságot az imaházba való járásra, addig „Reich Ignácék hitközsége“ ezt nemcsak, hogy meg nem kívánja, hanem az orthodox hittanító boldog-boldogtalannak ad 1 frtért vallástani bizonyítványt, akár látta őt egész év folyamán, akár nem. Képzeltetni ily állapotok mellett, hogy a 200 főre rugó zsidó tanuló ifjúság legnagyobb része vajmi keveset törődik a vallással és vallásoktatással. Csak a minap nyilatkozott egy VII-edik osztályu reményteljes csemete a következő jellemző módon: Minek nekem ez a szemérség, mikor én az év végén 2 flóresért — „jeles zsidó“ lehetek az orthodoxoknál.“ Ehhez ugyebár, nem kell kommentár? —

— **Elégtétel.** Lapunk 15. számában „Alaptalan vádak“ czim alatt közöltük, hogy a „Magyar zsidó Szemle“ egyik tudósítása több oly váddal illetett két hittanárt, melyekről a vizsgálat kiderítette, hogy kezdettől végig valótlanak. Az iskola-ügyosztály a hittanári karnak, mely magáévá tette a sértett kartársak ügyét, megígérte, hogy elégtételt szolgáltat neki a nevezett havi folyó iratnak már legközelebbi számában. S ígérte be is váltotta. A „M. Zs. Szemle“ májusi füzetében ugyanis a következő levelet olvassuk:

Tekintetes Szerkesztőség!

Több ízben sajnálattal azt tapasztaltuk, hogy a „M.-Zs.- Szemle“ hitközségünket, vagy annak egyes intézményét munkatársai által oly megtámadásoknak teszi ki, melyek minden alapot nélkülöznek. Nem vonjuk ugyan kétségbe a felekezeti sajtónak azon jogát, hogy akármely felekezeti testület, vagy intézmény nyilvános működését az objectiv bírálat tárgyává tehesse, de nem tartjuk komoly szaklaphoz, mely első sorban a felekezet érdekeit van hivatva szolgálni, méltónak, hogy vádak emeljen, anélkül, hogy azok alaposágáról előzetesen meggyőződést szerzett volna. Még kevésbé tarthatjuk méltányosnak a „M. Zs.- Szemle“ — már ugy látszik rendszeres — eljárását épen hitközségünkkel szemben, melynek évek óta tetemes anyagi támogatását is élvezi.

A „M.-Zs.- Szemle“ áprilisi számában referálván hitközségünk mult évi jelentéséről, hitoktatóink közül többet kötelességmulasztással és a vallás nyilvános megszegésével vádolja. Amint hitközségi tanfelügyelőnk jelentéséből — ki a dolgot tüzetesen megvizsgálta — értesül-

ünk, ezen vádak kőszá mende-mondákon alapulnak és semmiféle komoly alappal nem bírnak s nem egyebek, mint egy meggondolatlan tanulóknak könnyelmű vádaskodásai.

Midőn ezt a tek. Szerkesztőségnek hivatalosan tudomására hozom, egyszersmind elvárom, hogy megtalálja a kellő alakot és módot, hogy b. folyóiratának jövő havi számában ezen alaptalan vádaskodás méltó módon rectificáltassék és hogy ezentul a hitközség ellen intézett ép úgy gúnyos mint alaptalan támadásoknak nem nyitja meg a folyóirat hasábjait.

Kitünő tisztelettel

Budapest, 1889. április hó 9-én.

Schweiger Márton,

a pesti izr. hitközség cktatási
ügyosztály elöljárója

* * *

A folyóirat szerkesztőinek e levélhez fűzött megjegyzése után ítélve, azt kell következtetnünk, — s ez természetesen csak mentségükre szolgál — hogy tulajdonképen nem is tudják, *miről van szó*, hogy lapjuk milyen vádakot hozott fel, s a kemény levél mire vonatkozik. Mert az a megjegyzés felhoz ugyan egyet-mást arról, hogy a Szemle mi mindent irt már össze, de nem foglalkozik egyetlen betűvel sem magával az inkriminált közleménnyel. Hatalmasan csak a levélnek ama részére vág vissza, mely a „tetemes anyagi támogatás“-t tárgyalja, melyet a lap a község részéről élvez. A szerkesztő urak ugyanis azt találják, hogy a község — többet is adhatna 200 frtnál.

— **A halasi ügyre vonatkozólag** igen tisztelt kézből (nem Halasról) a következő sorokat vesszük: „Tekintetes szerkesztő ur! Nagyrabecsült lapja utolsó számának egyik szerkesztői üzenete éles bírálat tárgyává teszi a halasi rabbi eljárását. Engedelmet kérek: a kik a tek. szerkesztő urat informálták, *felrevezették*. Véletlenül ismerem ezt az ügyet és mondhatom, hogy *Krausz Vilmos*, halasi rabbi hiveinek egy része valósággal a *magyarság mártírjává* teszi. Ismerve tisztelt szerkesztő ur lovagiasságát, igazságszeretetét, meg vagyok győződve, hogy mindnyájunk által annyira kedvelt *organumában* ennek kifejezést is fog adni. A *tendenciáknál* fogva, melyeket az „Egyenlőség“ oly üdvösen követ, *Krausz* rabbinak inkább védelmére kellene kelnie vakbuzgó és igazságtalan támadóival szemben. A rabbi nemcsak, hogy nem korteskedett az előjáróság választásainál, hanem inkább teljesen távol tartotta magát minden beavatkozástól. Büne az, hogy *magyarul is* szónokol, ezért a harcz és háboru és ezért a közvetlő bizottság hirhedt elnökének is a rabbi ellen való ellenséges állásfoglalása.“

— **Legfelsőbb elismerés.** *Spitzer D. H.* helybeli tekintélyes kereskedő, ő Felsőge uralkodásának 40 éves jubileuma alkalmából irt tüzetet bocsátott közre, melynek egyik diszpéldánya a legmagasabb családi hitbizományi könyvtár részére elfogadtatott és a főudvarmesteri

hivatal a szerzőnek ö Felsege nevében a legfelsőbb elismerést juttatta tudomására. — Ugyane szerző Rudolf trónörökös gyászos elhunytá alkalmából is adott ki hasonló művet, mely a következőképen kezdődik:

„Hier hält die Feder inne. Die bebende Hand kann nicht weiter. Das zuckende Herz droht zu bersten. Der Schmerz und das 'Weh' sind riesengross und wälzen sich tobend und wühlend durch Mark und Bein! Und doch müssen wir — wenn auch für einen flüchtigen Augenblick — uns fassen, müssen es versuchen, einen Moment der Ruhe zu erhaschen, um das niederzuschreiben, wovon unser ganzes Sein erfüllt ist. Ob dies aber auch möglich, möchten wir selber bezweifeln!“

— **Gyémántmenyegzőnek** hívják a házasságra lépés 60-ik évfordulójának ritka ünnepélyét. Ezt ünnepelte folyó hó 7-én boldog családi körben a főváros egyik derék zsidó polgára, König Jakab, ki magas életkora dacára ma is szorgalommal és becsülettel működik hivatala terén. A szép családi ünnepély emlékét a családtagok több jótékony adománnyal örökítették meg.

— **Kinevezés.** *Ponger Fülöp*, a „Magyar északleti vasut-társaság“ legérdemesebb hivatalnokainak egyike a nevezett társaság főinspektorává nevezetett ki.

— **Hitközségi élet.** A besztercei izr. hitközség minap tartotta tisztújító közgyűlését, mely alkalommal az eddigi tisztviselők újra megválasztottak. Mint a felolvasott évi jelentésből kitűnik, a Dr. Blumenfeld J. buzgó hitk. elnök vezetése alatt álló hitközség évről-évre gyarapszik, s ez idő szerint gyönyörű új templomot épített, melyhez a városi hatóság díjtalanul engedett át egy telket, a város egyik legszebb helyén.

— **A miniszter köszönete.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Stern Jakab* földbirtokosnak azon áldozatkészségeért, hogy kis-kabai birtokán saját költségén egy „tanyai iskolát“ állított fel, köszönetét nyilvánította.

Külföldi hírek.

— **A büntető statisztika és a zsidók.** Az osztrák igazságügyi ministerium által kiadott büntetőügyi statisztikának egyik kiváló érdekl. bír. adata, hogy 1000 büntetett között vallásra nézve 917 katolikus, 27 görög-katolikus, 12 evangélikus, 40 zsidó és 1 más vallásu. Minthogy a népesség összes számához képest 1000 lakosra 51 zsidó vallásu esik, az arány felekezetünkre nézve Ausztriában kedvezőnek mutatkozik.

— **A német császár** *Stern Móricz*, elébb göttingeni, most zürichi egyetemi tanárnak 60. születése napja alkalmából a koronarend (Kronenorden) II. osztályát adományozta.

— **Jótékonyág.** Turinban élő hitsorsosunk, *Levi Montefiore* mérnök, a biellai szegénykézműves-iskolának 50.000 lirát adományozott elhunyt barátja *Sella Quintimo* emlékének megörökítésére. Hasonló közhasz-

nu czélokra a nemeslelkű adakozó eddig több mint 200.000 lirát adományozott.

— **Halálozás.** Bécsben mult héten kísérték örök nyugalomra az orvosi körökben nagy hírnévnek örvendett, s a jótékonyág terén kiváló érdemeket szerzett Dr. *Fürth* Lajos egyetemi magántanárt. A temetésen jelen voltak: egyetemi tanárok nagy számban, a poliklinika orvosai testületileg, a magasabb rangu katonaeorvosok, a hitközség előjárósága, a rabbinitus, sok nagykereskedő és gyáros. A koporsót, melyet a gyönyörű koszoruk özöne borított, a czillingsdorfi gyermekmenhely növendékei vették körül, mely intézet a boldogultnak köszöni létezését. Dr. Jellinek nagyhatású beszéde után, Dr. Teleky ecsetelte a karársak s több testület nevében az elköltözött elhunytával szenvedett veszteséget és meleg szavakban méltatta a boldogult nagy érdemeit

— **Davidson Dávid**, az upsalai egyetem docense, a pénzügyi jog rendes tanárává nevezetett ki. Davidson Svédország egyik legkiválóbb nemzetgazdája.

— **Sachs Simon** konzul Stockholmban egyetlen leánya menyegzője alkalmából 10.000 frtot osztott szét a szegények közt. Az esketésnél jelen voltak a miniszterek és az udvar is képviseltette magát.

— **Hirsch Márk** elébb ó-budai, most prágai főrabbi értesítette előjáróságát, hogy kérésének, miszerint tartaná meg továbbra is állását, nem engedhet, és hogy ősszel elfoglalja új állását Hamburgban.

— **A spanyol regens-királyné** *Bleichröder* berlini bankárt a „Katholikus Izabella rend“ nagykeresztje adományozásával tüntette ki. Tehát épen ama királyné nevét viselő rendet, ki a zsidókat országaiból könyörtelenül elűzte és Spanyolországot az inquisíciónak szolgáltatta ki. Különös szélsége a sorsnak!

— **A halál torkából** mentette meg Dr. *Rosenstein*, hírneves németalföldi orvos, hitsorsosunk, uralkodóját a hollandi királyt. Lapunk egyik ez idei számában már tüzetesen megemlékeztünk Dr. Rosenstein életpályájáról, melynek bizonyára fénypontja a végkép elveszettnek hitt király gyógykezelése. A ki figyelemmel kísérte a napilapoknak a király huzamos ideig tartó súlyos betegségéről hozott közleményeit, melyekhez képest a katasztrófa minden pillanatban várható volt; a ki tudja, hogy a király betegségében beállott aggasztó fordulat következtében Adolf nasszaui herceg mint regens már a kormányzást is átvette: az teljescn méltányolhatja az orvostudomány eme kiváló képviselőjének világtörténelmi nevezetességű páratlan bravourját.

— **Hamilton gróf** Upsalában (Svédország) nőül vette Israelia *Abrahamson*, a gothenburgi zsidó hitközség előjárójának leányát. A fiatal grófné, kinek férje az angol királyné közeli rokona, megmaradt a zsidó vallásban. A gróf kötelezte magát, hogy soha kísérletet nem tesz arra nézve, hogy nejét ősi hitének elhagyására bírja.

— **Hamburgban** a minap nagy néphangversenyt rendeztek, melynek legfőbb darabját *Brück* Miksának

1887-ben kottára szedett „Kol nidre“ dala képezte. A darab előadásánál közreműködött zongora, hegedű, hárfá, 6 kürt és 3 trombita. A hatás rendkívüli volt.

— **A Londonban** megjelenő „The Nineteent Century“ havi folyóiratban Gladstone, hitrokonunk Carl Emil Franzos legújabbán megjelent „Harcz az igazságért“ című regényét bírálván, következőleg nyilatkozik a regényről: „Franzos műve egy képhez hasonló, mely ragyog a világosságtól és a fénytől. Jótékony kárpótlást nyújt azon elcsépelet írásmodorra szemben, mely az utóbbi években a francia és angol regényekben érvényre jut.“ A regény hősről szólva, kiemeli a kitűnő jellemfestést s e szavakkal végzi kritikáját. »Franzos oly író, kinek sikerül szeretetünket és tiszteletünket kivívni az igazság és a jog részére.“

— **Mexikóban** egy új zsidó felekezeti lap indult meg, „El Sabado Secreto“ („A csendes szombat“) címmel. Szerkesztője Elias Abarbanel y Dávid. A középamerikai s kivált az egyesült államokban létező zsidó hitközségek a lapot melegen támogatják.

— **Zsidó nő orvosok.** *Samuel* Mirjam a neve annak az angol kisasszonynak, aki a bombay-i egyetemen az orvosi tanulmányokat befejezván, eljött Európába, hogy Londonban egészítse ki ismereteit. Érdekes tudni, hogy az első francia nőorvos *Brész Madeleine* asszony szintén zsidó volt, s oly nagy tekintélynek örvendett, hogy a török szultán fényes ajánlatokkal igyekezett megnyerni háremének orvosául. A nő azonban sokkal inkább ragaszkodott hazájához, semhogy a kecsegtető ajánlatot elfogadta volna.

— **Egy régi görög zsidó hitközség** régóta táplált vágya ment teljesezésbe. A *janinai* (Epirus) még Seneca idejében alapított, s több későbbi latin írónál említett zsidó hitközség mindeddig nem építhetett iskolát szűk anyagi viszonyai miatt. Most azonban egy Gallipoliban lakó, *janinai* származású gazdag zsidó kereskedő: *Gani* Ábrahám szülővárosa zsidó hitközségének 70,000 drachmát utalványozott, azon czélból, hogy ezen összeg egy zsidó iskola emelésére és berendezésére fordittasék. Miután a terv a török hatóságok jóváhagyását már megnyerte, jövő hó elején megkezdik az építést.

— **A triestli általános biztosító társaság** (Assicurazioni Generali) részvényesei f. é. április hó 30 án tartották meg Triestben 57-ik évi közgyűlésüket, melyen beterveztettek a társaságnak 1888. évi mérlegei.

A jelentésből értesülünk, hogy a lefolyt év a biztosítási iparra nézve általában kedvezőtlen vala s ez a közzétett mérlegben is kifejezést talál, a mennyiben a a jégbiztosítási ág 251.786 frt 54 krnyi és a szállítmánybiztosítási ág 15.186 frt 54 krnyi veszteséggel záródnak. Ellenben a tűzbiztosítási ág 241.344 frt 87 krnyi, az életbiztosítási ág pedig a biztosított feleket megillető 87.078 frt 29 krnyi nyereséményrész levonásával 139.322 frt 77 krnyi nyereséget eredményezett, valamint az A. és B. mérlegek tőkebefektetése is 564.142 frt 86 krnyi tiszta jövedelmet szolgáltatott.

Az árfolyam-ingadozás fedezetére szolgáló tartalék

440.804 frt 31 krral gyarapodott és 1888 december 31-én 936.597 frt 86 krnyi összeget ért el, de ha a számítás a mai árfolyamok szerint történik, ez 1.300.000 frtra emelkednék.

Az életbiztosítási díjtartalék 1.852.436 frt 6 krral gyarapodott és tett 1888 december hó 31-én 24.588.068 frt 59 krt. Az 1888-ik évben 16.122.711 frt 63 kr. erejéig köttetnek új biztosítások, melyekkel az 1888 december 31-én érvényben volt biztosítások tőkeösszege 110.813.920 frt 83 krra emelkedett.

Az 1888-ban kifizetett károk összege 9.877.592 frt 55 kr., melyhez hozzáadva az előbbi években teljesített kártérítéseket 217.257.394 frt 75 krnyi tekintélyes összeget nyertünk, melyet a társaság alapításától 1888 december 31-ig fizetett ki károkért. Hazánkban az intézet 127.967 káresetben 40.403.485 frt 98 krnyi kárpótlást nyújtott.

Miután az intézet összbiztosítéki alapjai 2.249.672 frt 57 krral gyarapítottak és ezzel azok 38.369.849 frt 10 krra emelkedtek, tiszta jövedelemként 680.019 frt 93 kr. mutattatott ki, miből egy részvényre 102 frt aranyban vagyis 255 frank jut osztalékul.

Az eddigi igazgatóság s eszerint a magyar igazgató tanács tagjai: Hegedűs Sándor és Jókai Mór is három évre ismét egyhangulag megválasztattak.

Pályázat.

A **soproni** izraelita hitközségnél f. évi augusztus hó 1-ejével egy **előimádkozó** állása töltendő be, ki egyszersmind kóré, sóchéth ubodék. Évi fizetés **600** frt, lakbérilletmény **150** frt, fél sechita és a szokásos mellékjövedelem.

Előnyben részesül azon pályázó, ki iskolázott hanggal bír és zeneileg képzett, avagy az, ki jegyzői teendőket végezhet.

Pályázók felkéretnek, hogy életkorukat, családi állapotukat, eddigi működésüket, valamint vallás-erkölcsi magaviseletüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványaikat folyó évi május hó 20-ig az alulirt előljáráshoz benyujtsák.

Az alkalmazás külön meghívás útján megtartott próbaelőadás után történik; az ezzel járó utazási költségek azonban csakis a megválasztottnak fognak megtéríteni.

Sopron 1889. évi április hó 14-én.

**A soproni izraelita hitközség
előljárása.**

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Megnyitás április hó 28-án.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendes orvos dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.